

10-1-2015

เปิดประเด็น เตรียมเด็กอนุบาลอย่างไรให้ขึ้น ป.1 แบบพร้อมเรียนรู้

ศศิลักษณ์ ขยันกิจ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

ขยันกิจ, ศศิลักษณ์ (2015) "เปิดประเด็น เตรียมเด็กอนุบาลอย่างไรให้ขึ้น ป.1 แบบพร้อมเรียนรู้," *Journal of Education Studies*: Vol. 43: Iss. 4, Article 17.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol43/iss4/17>

This Article is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

เปิดประเด็น

Issues Raising

ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ

เตรียมเด็กอนุบาลอย่างไรให้ชั้น ป. 1 แบบพร้อมเรียนรู้

How to prepare kindergarteners ready for grade 1

ปฐมวัยถือเป็นวัยที่สำคัญที่สุดในชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในขั้นต่อไป หากเด็กไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมย่อมส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ในวัยต่อไป บุคลิกภาพ ทักษะคิด ความคิด ความเชื่อ ความถนัด ลักษณะนิสัย ล้วนถูกหล่อหลอมมาตั้งแต่วัยเด็กและพัฒนาต่อไปจนโตเป็นผู้ใหญ่ งานวิจัยทางด้านสมองแสดงให้เห็นว่า ปฐมวัยเป็นวัยที่มีโอกาสของการเรียนรู้สูงที่สุด โครงสร้างของเซลล์ประสาทในสมองใช้เวลาห้าปีในการก่อรูป โดยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงขวบปีที่สามเป็นวัยที่เซลล์สมองมีการเติบโตสูงที่สุด ดังนั้นการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญต่อฐานรากที่มั่นคงของพัฒนาการมนุษย์ และความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขในอนาคต

การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยควรจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยและธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก เด็กวัย 0-7 ปี เป็นวัยที่มีพลังงานสูง มีความสนใจใคร่รู้ มีความสามารถในการสังเกตและเลียนแบบสิ่งต่างๆ รอบตัว เรียนรู้ได้ดีผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ผ่านการลงมือกระทำ ช่างซักถาม ช่างฝัน และยังอยู่ในโลกของจินตนาการ การเรียนรู้ที่ดีที่สุดของเด็กวัยนี้ คือ การเล่น เมื่อเด็กได้เล่นอย่างอิสระภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและมีความเหมาะสม เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น และโลกรอบตัว รวมทั้งการเล่นในรูปแบบที่หลากหลายซึ่งช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะด้านพฤติกรรม (non-cognitive skills) ได้แก่ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การประนีประนอม การเข้าสังคม ความมุ่งมั่นตั้งใจ ความพยายาม ความอดทนอดกลั้น การควบคุมตนเอง ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ทักษะเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาและการทำงานในอนาคตทั้งสิ้น การเล่นจึงเปรียบเสมือนงานหลักในช่วงปฐมวัยของเด็กทุกคน

ผลการศึกษาของ Heckman นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลชาวอเมริกันชี้ให้เห็นว่า การลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด คือ การลงทุนในระดับปฐมวัย โดยเฉพาะตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิ

จนถึง 5 ปี ซึ่งสัดส่วนของผลตอบแทนจะค่อยๆ ลดลงในการลงทุนกับเด็กที่อายุมากขึ้น ดังนั้นยิ่งลงทุนเร็วเท่าไร ยิ่งได้รับผลตอบแทนกลับคืนสู่สังคมสูงขึ้นเท่านั้นที่สำคัญ คือ การให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ Heckman กล่าวย้ำถึงทักษะด้านพฤติกรรมที่ควรได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กับทักษะด้านพุทธิปัญญา ในการเปลี่ยนความรู้ให้เป็นการปฏิบัติและเปลี่ยนคนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศจำเป็นต้องอาศัยทักษะด้านพฤติกรรม

ข้อมูลจากการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย หากสังคมต้องการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องระดมสรรพกำลังในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยอย่างถูกต้องและมีคุณภาพ ทว่าปัจจุบันเด็กปฐมวัยจำนวนหนึ่งขาดโอกาสในการเล่นและการสัมผัสเรียนรู้จากธรรมชาติรอบตัว ยิ่งไปกว่านั้นถูกเร่งให้มีพัฒนาการและความสามารถเกินวัย ทั้งความรับผิดชอบ การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ เด็กปฐมวัยถูกคาดหวังจากผู้ใหญ่ให้แสดงออกในเรื่องที่เกินระดับความสามารถทางสติปัญญา สังคม และอารมณ์ เช่น คาดหวังให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียน สามารถบวกลบเลขสองหลักสามหลักได้ อ่านออกเขียนได้เกินวัย นั่งนิ่งๆ ได้นาน ไม่ส่งเสียงดัง หรือเล่นซุกซน เป็นต้น

นอกจากนี้ปรากฏการณ์การตีเด็กอนุบาลเพื่อสอบเข้าชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงซึ่งเกิดขึ้นมาเป็นเวลาหลายสิบปี ยังคงเป็นประเด็นที่ถูกสังคมละเลย หรือในทางกลับกันเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับและให้คุณค่า ด้วยค่านิยมของสังคมไทยที่เชิดชูเด็กเก่ง คือ เด็กที่สอบได้คะแนนดี อ่านเขียนคล่อง บวกลบเลขได้ ซึ่งเน้นเพียงด้านพุทธิปัญญา ทำให้โรงเรียนอนุบาลส่วนหนึ่งจัดการศึกษาเพื่อตอบโจทย์และความต้องการของสังคมแทนการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อความต้องการของเด็กปฐมวัย

เด็กที่ถูกเร่งหรือถูกคาดหวังให้มีความพร้อมก่อนวัยที่เหมาะสมจะเกิดความเครียด นำไปสู่ปัญหาทางกายเหตุจิต (psychosomatic) ได้แก่ ซึมเศร้า เข้ากับเพื่อนไม่ได้ วิตกกังวล ร้องไห้ง่าย พุดติดอ่าง มีปัญหาการนอนหลับ รวมไปถึงปัญหาทางกาย ได้แก่ ปวดหัว ปวดท้อง ท้องเสีย ปัสสาวะรดที่นอน กล้ามเนื้อตึง อยู่ไม่นิ่ง ปัจจุบันมีเด็กที่ทุกข์ทรมานด้วยความเครียดจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้นงานวิจัยของ Elkind พบว่า เด็กมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนสูงขึ้นหากเติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัย โดยปราศจากการถูกเร่งและถูกกดดันในช่วงปฐมวัย (Gross, 2013) เด็กที่ถูกเร่งให้อ่านออกเขียนได้ตั้งแต่ระดับอนุบาล และเด็กที่ถูกตีให้มีความพร้อมเพื่อสอบเข้าเรียนต่อระดับประถมศึกษาที่มีชื่อเสียง เด็กกลุ่มนี้คือเด็กได้โอกาสหรือด้อยโอกาสกันแน่

ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ ความเข้าใจที่ว่า การเตรียมความพร้อมเด็กอนุบาล คือ การสอนอ่านเขียน บวกลบเลข ความคาดหวังของ

ผู้ปกครองที่ต้องการให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ระบบการประเมินผลที่ใช้การทดสอบความรู้ ความจำและการจัดลำดับคะแนน รวมไปถึงการประเมินแบบแพ้คัดออกและการสอบแข่งขัน ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเหล่านี้ของผู้ใหญ่ นำมาซึ่งความไม่เหมาะสม ความไม่เป็นธรรม และความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสในการศึกษาของเด็ก อะไรคือสิ่งที่ควรจะเป็นในการเตรียม เด็กปฐมวัยให้พร้อมสู่การเรียนรู้ในระดับต่อไป

ความพร้อมในการเรียนของเด็กปฐมวัย

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยต้องปรับกรอบความคิดและทำความเข้าใจใหม่กับคำว่า “ความพร้อมในการเรียนของเด็กปฐมวัย” (school readiness) จากเอกสารของ UNICEF (2012) นำเสนอนิยามความพร้อมในการเรียนไว้ว่า ประกอบด้วยคุณลักษณะ 2 ประการ ได้แก่ การเชื่อมต่อ (transition) และการเพิ่มพูนความสามารถ (gaining competencies) ภายใต้ มุมมอง 3 มิติ ได้แก่ เด็กพร้อมสำหรับโรงเรียน โรงเรียนพร้อมสำหรับเด็ก และครอบครัว และชุมชนพร้อมสำหรับโรงเรียน ดังนี้

มิติแรก: เด็กพร้อม เป็นการเน้นไปที่พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว พัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ ความสามารถในการเรียนรู้ พัฒนาการด้านภาษา และความสามารถทางสติปัญญา ความรู้ทั่วไปรวมทั้งคณิตศาสตร์

มิติที่สอง: โรงเรียนพร้อม เป็นการเน้นไปที่สิ่งแวดล้อมและการปฏิบัติของโรงเรียน ซึ่งเสริมสร้างและสนับสนุนการส่งต่อเด็กไปสู่ระดับประถมศึกษาที่ราบรื่น รวมถึงการส่งเสริม การเรียนรู้ของเด็ก นั่นคือ การสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างอนุบาล 3 และประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปรัชญาการศึกษา วิธีการสอน สิ่งแวดล้อม ที่ควรสอดคล้องกัน นำไปสู่ การพัฒนาเด็กอย่างสมดุลในทุกด้าน

มิติที่สาม: ครอบครัวพร้อม เป็นการเน้นไปที่ทัศนคติของผู้ปกครองและครู รวมไปถึง การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และการสร้างรอยเชื่อมต่อไป ยังโรงเรียน กล่าวคือ การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมและสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่กระตุ้นการเรียนรู้ นำไปสู่ผลการเรียนรู้ที่ดีในระดับประถมศึกษาและระดับที่สูงขึ้น

กรอบแนวคิดข้างต้นนำมาสู่ข้อเสนอ 3 ความพร้อม ในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มี คุณภาพของไทย ซึ่งสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการ เรื่อง แนวทางการปฏิรูปการศึกษา: รอยเชื่อมต่อสู่คุณภาพเด็กในอนาคต การประชุมครั้งนี้เป็นการระดมความคิดเห็นจากเครือข่าย คณาจารย์ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศึกษานิเทศก์ ครู อาจารย์ปฐมวัยและประถมศึกษา ตอนต้น รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยทั่วประเทศ จัดโดยสาขาวิชาการศึกษา

ปฐมวัย สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2558 ผลจากการระดมความคิดเห็นทำให้ได้ข้อเสนอ 3 ความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ ซึ่งต้องอาศัยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในการขับเคลื่อนความพร้อมนี้ได้แก่ เด็กพร้อม ครอบครัวพร้อม และระบบการศึกษาพร้อม ดังนี้

เด็กพร้อม โดยขยายโอกาสทางการศึกษาปฐมวัยให้แก่เด็กทุกคน จัดการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยให้สอดคล้องกับธรรมชาติตามวัย โดยมุ่งเน้นการเล่นและเรียนรู้ในบริบทธรรมชาติที่อยู่รอบตัว จัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้เรียนรู้ที่ตื่นตัว จัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมเด็กทุกวัยทุกคน และเพิ่มเติมให้กับกลุ่มเด็กปฐมวัยด้อยโอกาส เช่น กลุ่มยากจน เด็กที่มีความต้องการพิเศษ จัดบริการทางการศึกษาและบริการทางสุขภาพสำหรับเด็กปฐมวัยทุกคน เช่น สิทธิการได้รับการศึกษา การคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ครอบครัวพร้อม โดยสื่อสารแก่คนในสังคมให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ให้การศึกษากับพ่อแม่เพื่อเตรียมตัวเป็นพ่อแม่ที่มีคุณภาพ ให้ความช่วยเหลือปู่ย่าตายายผู้ดูแลหลักแก่เด็กปฐมวัยในชนบทให้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม สนับสนุนสวัสดิการการดูแลบุตรตั้งแตอยู่ในครรภ์ โดยขยายระยะเวลาการลาคลอดให้ได้รับเงินเดือนไม่ต่ำกว่า 6 เดือน และจัดสรรงบประมาณสำหรับการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมแม่

ระบบการศึกษาพร้อม โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณลักษณะของเด็กและพลเมืองของประเทศ กำหนดนโยบายและหลักสูตรการศึกษาที่มีความต่อเนื่องและเหมาะสมกับช่วงวัย ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา ไปจนถึงมัธยมศึกษา จัดสรรงบประมาณเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยให้ทัดเทียมกันทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ปรับเปลี่ยนการวัดประเมินผลเด็กปฐมวัย (อนุบาล-ประถมต้น) ที่เหมาะสม ไม่ใช้การสอบ แก้ปัญหาการสอบเข้าเรียนต่อระดับประถมศึกษาปีที่ 1 พัฒนารายต่อทางการศึกษาในแต่ละช่วงวัย ทั้งจากบ้าน-โรงเรียนหรือศูนย์เด็กเล็ก จากอนุบาล-ประถมศึกษาปีที่ 1 สร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างรอยต่อทางการศึกษาทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ การส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กจากโรงพยาบาล-โรงเรียนอนุบาล/ศูนย์เด็กเล็ก-โรงเรียนประถม สร้างกลไกขับเคลื่อนเครือข่ายบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยและประถมศึกษาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันข้อมูล พัฒนาระบบการผลิตครูที่มีประสิทธิภาพ และสร้างระบบการประกันคุณภาพของแต่ละหลักสูตร

ความพร้อมในการเรียนของเด็กมีความเชื่อมโยงกับความสามารถทางสังคมและพฤติกรรมทางบวกในวัยผู้ใหญ่ รวมไปถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งในแง่ของความเท่าเทียมและคุณภาพการปฏิบัติ การเตรียมความพร้อมแก่เด็กในระดับปฐมวัยจึงมิใช่เพียงมุ่งเน้นที่ตัวเด็กอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องประสานทุกภาคส่วน ทั้งบ้าน โรงเรียน และชุมชน อย่างไรก็ตามค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ และเป้าหมาย การศึกษารวมทั้งระดับการศึกษาของพ่อแม่เป็นตัวกำหนดความสำเร็จในการเรียนของเด็ก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รวมไปถึงมีความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของเด็กที่สอดคล้องกับธรรมชาติ และพัฒนาการในแต่ละวัย เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

เตรียมเด็กปฐมวัยให้พร้อมทำได้อย่างไร

เด็กแต่ละวัยมีพัฒนาการและการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการจัดประสบการณ์ให้ กับเด็ก จึงจำเป็นต้องใส่ใจธรรมชาติของแต่ละคนในแต่ละวัย โดยบ้าน โรงเรียน และชุมชน ประสานความร่วมมือในการเตรียมเด็กให้พร้อมในแนวทางเดียวกัน ดังนี้

เด็กวัย 0-3 ปี เน้นเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและโภชนาการที่ดี การพัฒนาความมั่นคงทางอารมณ์ผ่านปฏิสัมพันธ์ด้วยความรัก ความผูกพัน ความเอาใจใส่ และเปิดโอกาสให้เด็ก เป็นตัวของตัวเอง ให้เด็กได้สำรวจธรรมชาติรอบตัวโดยใช้ร่างกายและประสาทสัมผัสที่หลากหลาย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เด็กได้พูดคุยและเล่นกับผู้ใหญ่และเพื่อน ภายใต้อริบททางสังคมรอบตัวเด็ก พ่อแม่ผู้ปกครองควรใช้เวลาอยู่กับเด็กให้มาก เล่นนิทาน ร้องเพลง และให้เด็กได้เล่นอิสระ

เด็กวัย 3-5 ปี เน้นการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการผ่านการเล่นและลงมือกระทำ โดยคำนึงถึงความแตกต่างเป็นรายบุคคล ฝึกให้เด็กมีทักษะการเรียนรู้ ทักษะทางภาษา และการสื่อความคิดอย่างเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ ผ่านการสนทนาและปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัว ฝึกความเป็นตัวของตัวเองเปิดโอกาสให้เด็กสังเกต มีอิสระในการตัดสินใจ แก้ปัญหา และทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพร่างกายที่ แข็งแรง มีทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กและมัดใหญ่มีสุขนิสัยที่ดี เสริมสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ และสังคม คุณธรรม จริยธรรม และลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น ความรับผิดชอบ ความใฝ่รู้ ความเห็นอกเห็นใจ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การจัดการอารมณ์ตนเอง ความอดทนอดกลั้น ฯลฯ

เด็กวัย 5-6 ปี (ช่วงรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาระดับอนุบาลและประถมศึกษาตอนต้น) เน้นการปรับตัวด้านอารมณ์และสังคม การทำตามคำสั่ง การปฏิบัติตามกฎกติกา และข้อตกลงของกลุ่ม การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการเรียนรู้ การมีสมาธิจดจ่อ อดทนทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ ความกระตือรือร้น และความอยากรู้อยากเห็น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การตัดสินใจและแก้ปัญหา สุขภาพร่างกาย ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กและมัดใหญ่ รวมไปถึงสุขนิสัยที่ดี ความสามารถทางภาษา การสื่อสารได้อย่างเข้าใจ มีทักษะในการฟัง พูด และทักษะการรู้หนังสือขั้นต้น ความเข้าใจมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เบื้องต้น เช่น การนับ จำนวนเบื้องต้นรวมทั้งทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

บทสรุป

เด็กปฐมวัยไม่สามารถสื่อสารความต้องการที่แท้จริงแก่ผู้ใหญ่ได้ ดังนั้นผู้ใหญ่จึงต้องตระหนักรู้และทำความเข้าใจธรรมชาติของเด็กแต่ละวัย เท่าทันความคาดหวังของตน เพื่อสร้างโอกาสที่เหมาะสมกับความเป็นจริง ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความพร้อมอย่างสมดุล ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาตัวตนในวัยต่อไป อย่าเร่งรัดเด็กให้โตเร็วกว่าธรรมชาติตามวัย เพราะแทนที่จะเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการ กลับจะกลายเป็นการสร้างความคิดและความกดดันภายในจิตใจและร่างกายของเด็ก ซึ่งจะหลอมรวมเป็นบุคลิกภาพที่ติดตัวไปจนโต การจะสร้างเด็กหนึ่งคนให้พร้อม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจบนฐานความเข้าใจที่ถูกต้องของผู้ใหญ่ทุกคนในสังคม

รายการอ้างอิง

- Gross, G. (2013). *The effects of hurrying children through childhood*. Retrieved 1 July, 2015. http://www.huffingtonpost.com/dr-gail-gross/the-effects-of-hurrying-children-through-childhood__b__3824197.html
- UNICEF. (2012). *School readiness: A conceptual framework*. New York: United Nations Children's Fund.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิลักษณ์ ขยั่นกิจ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330
อีเมล: sasilak.k@chula.ac.th